

Unudulmaz alim, şair, tərcüməçi

Görkəmli tarixçi alim, professor Şahin Fazilin 85 illik yubileyi münasibətilə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Quba filialında AMEA Tarix və Etnologiya İnstitutu ilə birgə “İlkin qaynaqlar tarixin güzgülüdür” mövzusunda elmi konfrans keçirilib.

ADPU Quba filialının direktoru professor Yusif Aliyev məclisi giriş sözü ilə açaraq bildirib ki, ömrünün 85-ci ilinin 4-cü ayında əbədiyyətə qovuşmuş Şahin Fazil çağdaş Azərbaycan ziyalılarının ön sırasında yer almaqla ölkəmizdə layiqli nüfuz qazanıb, doğrulub-böyüdüüyü Quba torpağına da başucalığı gətirib. Tanınmış tarixçi, şair, şərqşünas, tərcüməçi, AMEA Tarix və Etnologiya İnstitutu mənbəşünaslıq və tarixşünaslıq şöbəsinin müdiri, professor Şahin Fazil oğlu Fərzəliyevin həmkarlarının və həmyerlilərinin onun 85 illik yubileyini birgə elmi konfrans keçirməklə qeyd etmələri alimin xatirəsinə xalqımızın da böyük ehtiramını ifadə edirlər.

Filial direktoru bildirib ki, professor Şahin Fazilin təkcə Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasında Azərbaycan və Naxçıvan haqqında yazdığı yüzdən çox məqalənin hər biri mötəbər elmi mənbədir. O, Üzeyir Hacıbəyli Ensiklopediyası üçün də 100-dək mövzu işləyib. Tarixçi alimin 300-dən çox elmi məqaləsi çap olunub. İsgəndər Münşinin 2,5 min səhifəlik “Tarixə-aləmarəy-Abbasi” (“Dünyanı bəzəyən Abbasın tarixi”) əsərinin tərcüməsi onun Azərbaycan elminə verdiyi layiqli töhfələrdən biridir. Jozef Tiflisinin “Mir Veys və Şah Hüseyn”, Yan Tadeuş Kruçinskinin “Xristian səyyahın tarixi” kitablarını da Azərbaycan dilinə Şahin Fazil tərcümə edib. Çalışdığı hər yerdə böyük etimad və nüfuz qazanan Şahin müəllim özünə qarşı tələbkərliliyi, gözütoxluğu, xidmətdə təmənnaşlıqlığı ilə seçilib və sevilib.

Quba Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının birinci müavini Təriyel İbrahimov Şahin Fazilin mənalı həyat və zəngin yaradıcılıq yolunu əks etdirən məruzəsində bildirib ki, professor Şahin Fazilin Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasında yer almış 100-dən çox məqaləsinin hər biri mötəbər elmi mənbədir. O, Üzeyir Hacıbəyli Ensiklopediyası üçün də çoxsaylı mövzu işləyib. Tarixçi alimin 300-dən çox elmi məqaləsi çap olunub.

AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini, tarix elmləri doktoru Eynulla Mədətli məruzəsində alim-şair-tərcüməçi Şahin Fazilin çoxözlü elmi və bədii irsinin bir-birini tamamlayaraq mükəmməl yaradıcılıq örnəyi təşkil etdiyini bildirib. Nətiq qeyd edib ki, alimin əsərlərinin bir çoxu özünün müstəsna söyləri ilə çap olunsada, hələ dərinədən tədqiq edilməyib. Yaxşı ki, Şahin müəllimin yaradıcılığı gənc tədqiqatçıların diqqətindən kənarda qalmayıb. Çox-

saylı aspirantları onun yaradıcılığı barədə dəyərli məqalələr yazıblar.

AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun şöbə müdiri, fəlsəfə doktoru Füzuli Qurbanov, Tarix və Etnologiya İnstitutunun şöbə müdirləri Tofiq Nəcəfli və professor Tofiq Mustafazadə yubilyarın müxtəlif illərdə diplomatik cəbhədə fəaliyyətinin onun elmi və bədii yaradıcılığı ilə davamlı müşayiət olunduğunu, Azərbaycan elmini tanıdan əsərlərinin və fars dilindən çevirdiyi mənbələrin ciddi tarixi önəm daşdığını, klassik ziyalılarıma məxsus müdrikliyinin hikmət xəzinəmizi zənginləşdirdiyini vurğulayıblar. Onlar sevimli müəllimlərinin məzunu olduğu BDU-nun Şərqşünaslıq fakültəsində, Sumqayıtın və Lənkəranın ali məktəblərində pedaqoji fəaliyyəti ilə çoxsaylı davamçısını da yetişdirdiyini söyləyiblər.

Əməkdar dövlət qulluqçusu İsrəfil Qurbanov həyatda dərin hörmət bəslədiyi, sıx təmasda olduğu insan haqqında öyüncülə söhbət açaraq qeyd edib ki, Şahin adı bu bənzərsiz ziyalıya həmişə uralıq eşiqi gətirib, Fazil təxəllüsü isə ona daim fəzilət təlqin edib. Şahin Fazilin dərin zəkası onu Azərbaycan elminin dərin qatlarına çəkib aparıb, incə duyğuları isə milli poeziyamızın səmalarına qanadlandırb. Söz sərəfə, nəcib ailə başçısı, sədiq dost özündən sonra zəngin elmi-ədəbi irs və unudulmaz xatirələr qoyub getsə də, təəssüf ki, mənəvi xəzinəsinin xeyli hissəsini özü ilə haqq dünyasına apardı.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Quba bölməsinin sədri, tanınmış şair Ramiz Qusarçaylı Şahin Fazilin alim, tərcüməçi, təhlilçi, tənqidçi, ədəbiyyatşünas, qədim və müasir ədəbiyyatın müxtəlif janrlarında qələmini uğurla sınamış şair kimi yaradıcılıq diapazonunun insanda heyrət doğurduğunu bildirib. Yerli ziyalılar Əkrəm Qafıanoğlu və Eynulla Müslüm çıxışlarında Şahin Fazilin doğma yurdu ilə sıx bağlı olduğunu xatırlayaraq, onun 700 səhifəlik “Quba tarixi” kitabı ilə bu torpağa möhtəşəm bir mənəvi abidə yaratdığını məmnunluqla xatırladıblar.

Şahin Fərzəliyevin qızı Ülviyyə Şahinqızı konfransın təşkilinə, göstərilən qədirlənilməyə görə minnətdarlığını bildirib.

Konfrans işini bölmə iclasları ilə davam etdirib.

Şahin Fazil ömrünün son illərində AMEA Tarix və Etnologiya İnstitutunun mənbəşünaslıq və tarixşünaslıq şöbəsinin müdiri vəzifəsində səmərəli fəaliyyət

göstərirdi. Onun çoxşaxəli yaradıcılıq yoluna və bizə yadigar qoyduğu əsərlərin sayına, həcminə, ən başlıcası, məzmununa, rəngarəngliyinə nəzər saldıqda gözləri önündə lal axan çaylara bənzər dərin və geniş bir nəhr canlanır. Tarixçi alimin yaradıcılığı çox zəngin olsa da, hələ öz layiqli qiymətini almayıb.

Bədii yaradıcılığında olduğu kimi, elmi fəaliyyətində də yorulmaq bilmədən çalışan, neçə-neçə alimin işini görəni bu elm fədisinin əsərlərinin bibliografiyası onun məhsuldar bir alim olduğunun sübutudur. Gənc şair Şahin Fazilin “Qızbənbövsə” adlı ilk şeiri 1958-ci ildə “Qızıl Quba” qəzetində dərc olunanda, heç düşünməzdi ki, o, bir vaxt Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sayılıb-seçilən üzvlərindən biri olacaq, 142 illik tarixi olan “Məcməüş-şüəra”ya sədr seçiləcək və 1998-ci ildə isə bu mötəbər məclisin tarixini, onun üzvlərinin əsərlərini “Təzkireyi – Şahin” kitabında müasir oxucularımıza çatdıracaq.

Şahin müəllimin həyatında ailə müqəddəsliyi, dostluğa sədaqət hissi qırmızı xətt kimi keçir. Poeziyamızda həyatdan vaxtsiz köçmüş ömür-gün yoldaşlarına yazılan elegiyaların, bəlkə də, ən təsirliylərini o yazıb. Lakin Şahin Fazilin şeiriyyəti təkcə sevgi və sədaqətdən bəhs etməyib. Onun poetik irsində xalqımızın şanlı və ağır keçmiş, bugünü və gələcəyi haqqında dərin ictimai mənə daşıyan nümunələr də az deyil. Şahin müəllimin 2018-ci ildə çap olunmuş “Doğruya doğru” adlı 1223 səhifəlik kitabı onun bədii yaradıcılığının məzmun və sanbalını əks etdirir. Şair 2001-ci ildə yazdığı bir qəzəlinde deyirdi:

*Sahib ollam yenə Xankəndimə, Allah qoysa,
Salaram düşmənimə bəndimə, Allah qoysa,
Azərbaycanı kafər ki, məəttəl qoydu,
Bir zaman mat olacaq fəndimə, Allah qoysa.*

Nə yaxşı ki, Şahin müəllim bu istəyinin çin olmasını gördü.

Tarixçi alimin ən qiymətli elmi əsərləri onun “Azərbaycan və Osmanlı İmperiyası XV–XVI əsrlərdə” mövzusunda yazdığı doktorluq dissertasiyasıdır. Daha əvvəl, 1974-cü ildə isə Həsən bəy Rumlunun “Əhsənül-Təvarix” (“Tarixlərin ən yaxşısı”) əsəri əsasında namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdi. Şahin Fazil Azərbaycan tarixinin çox mürəkkəb dövrü olan orta əsrlər üzrə respublikamızın nüfuzlu alimlərindən biri kimi 7 cildlik “Azərbaycan tarixi” kitabının əsas müəlliflərindən biridir.

Cəlaləddin Məhəmməd Dəvanın “Ər-zə-sepahe-Uzun Həsən” (“Uzun Həsənin ordusuna baxış”) əsərinin tərcüməsi də onun dəyərli xidmətlərindən biridir. XVII əsrin anonim müəllifinin “IV Sultan Muradın” Rəvan və Təbriz səfəri ruznaməsini də dilimizə Şahin müəllim çevirib. Şahin müəllim Əfqanıstanda çalışdığı illərdə milli ədəbiyyat nümunələrimizin fars-əfqan dilinə tərcüməsində və yayılmasında, əfqan ədəbiyyatının isə Azərbaycan oxucularına çatdırılmasında böyük xidmətlər göstərmişdi. O, həmin illərdə Əfqanıstanın bir neçə dövlət mükafatını almışdı.

Şahin Fazilin elmi-ədəbi irsi çoxşaxəli, zəngin mənəvi mənbədir. Bu xəzinə onun adını daim yaşadacaq, müəllifinə şöhrət və rəhmət qazandıracaq.